

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАРКОВА СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

УДК: 005.21:338.45(043.3)

**СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Запоріжжя – 2021

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Череп Алла Василівна,
Запорізький національний університет,
декан економічного факультету.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гораль Ліліана Тарасівна,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
проректор з науково-педагогічної роботи;

доктор економічних наук, доцент
Карпенко Андрій Володимирович,
Національний університет “Запорізька
політехніка”, професор кафедри економіки та
митної справи;

доктор економічних наук, професор
Ковальов Анатолій Іванович,
Одеський національний економічний
університет, ректор.

Захист дисертації відбудеться “15” вересня 2021 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.08 у Запорізькому національному університеті Міністерства освіти і науки України за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66, корп. 1, ауд. 61.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-а, корп. 2.

Автореферат розісланий “14” серпня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю.О. Огренич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні умови діяльності підприємств визначаються жорсткою конкуренцією, динамічністю ринкової кон'юнктури, попитом споживачів, сучасними інноваційними тенденціями ведення діяльності, постійно мінливим характером зовнішнього і нестабільністю внутрішнього середовища. В таких умовах планувати розвиток надзвичайно складно, тому все більша частина підприємств вимушена обирати стратегію управління життєзабезпечення діяльності підприємства. Для цього підприємству потрібно ефективно й раціонально використовувати наявні ресурси та фактори виробництва для досягнення максимального прибутку в умовах обмеженості природних, матеріальних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів. Тож, в зазначених умовах, як ніколи, виникає актуальне питання визначення стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства.

В умовах загострення конкуренції на ринках товарів споживчого та промислового призначення вітчизняні виробники здійснюють постійний пошук шляхів підтримання власної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності пропонованої продукції.

Стратегія управління життєзабезпечення діяльності підприємства ґрунтується на загальних принципах і методах, які притаманні управлінським процесам. Головною метою такого управління є забезпечення стійкого фінансового стану в результаті своєчасного реагування на зміни, спричинені зовнішнім середовищем (економічні, політичні, соціальні, міжнародні метаморфози) та раціонального використання наявних ресурсів і факторів виробництва (капітал, земля, персонал, підприємливість та інформація) через введення в дію стимулюючих векторів розвитку управління життєзабезпечення діяльності, які дають змогу усунути фінансові ускладнення на підприємстві та подолати симптоми банкрутства і спад виробництва.

В сучасних умовах функціонування підприємства залежить від уміння вчасно передбачати зміни і відповідно адаптувати свою діяльність, створити умови та забезпечити досягнення встановлених цілей. Значний внесок у розвиток наукових підходів до вдосконалення процесу управління життєзабезпечення діяльності підприємства в стратегічному управлінні зробили вітчизняні і закордонні автори, такі як: І. Ансофф, О. Апаршина, Д. Бабміндра, І. Балабанов, І. Бланк, М. Бондарчук, І. Вовк, Ю. Воробйова, І. Герчикова, О. Гончар, Л. Гораль, І. Грозний, Н. Гуржій, Н. Данилочкіна, Н. Довгаль, В. Забродський, О. Зборовська, М. Іванов, А. Карпенко, О. Кендюхов, А. Ковальов, Д. Крилов, Т. Крилова, П. Круш, О. Лепьохін, Т. Мостенська, В. Нижник, О. Пономаренко, С. Рижов, К. Романчук, Е. Стоянова, А. Череп, О. Шатайло, А. Шеремет, З. Шершньова, М. Ястремська та ін.

Незважаючи на велику кількість науково-практичних досліджень, залишається недостатньо вирішена проблема розробки методологічних засад оцінки стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства й практичних рекомендацій щодо оптимізації ресурсів та факторів виробництва для забезпечення стратегічного управління. Процес управління життєзабезпечення діяльності підприємства передбачає

використання всіх наявних на підприємстві ресурсів з урахуванням інноваційних технологій, організації виробництва з метою підвищення показників: продуктивності праці, фондівіддачі, матеріалоємності та фінансової стійкості, платоспроможності, що забезпечує досягнення поставлених цілей в умовах мінливого ринкового середовища.

Недостатня розробленість методологічних засад оцінки та аналізу стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства зумовила тему наукового дослідження, його цілі, завдання та основні напрями.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт факультету менеджменту Запорізького національного університету за темами: “Сучасні напрями розвитку менеджменту зовнішньоекономічної діяльності в Україні” (номер держаної реєстрації 0114U002650), де автором розроблено заходи щодо формування та розвитку стратегічного потенціалу промислового підприємства; “Напрями інноваційного розвитку бізнес-процесів підприємств та організацій в умовах інтернаціоналізації економіки” (номер держаної реєстрації 0120U000371), у межах якої автором визначено інноваційні особливості розвитку підприємств харчової промисловості; у межах науково-дослідної роботи економічного факультету Запорізького національного університету за темами: “Формування фінансової політики інвестиційно-інноваційного розвитку конкурентоспроможної економіки в умовах глобалізації” (номер держаної реєстрації 0119U000269), де автором розроблено підхід до оцінки конкурентоспроможності, який враховує показники життєзабезпечення діяльності підприємства; “Методологічні засади формування стратегії розвитку суб'єктів господарювання регіонів та держави” (номер держаної реєстрації 0114U002644), де автором охарактеризовані стратегічні вектори розвитку суб'єктів господарювання; “Механізми вдосконалення процесу управління інвестиційно-інноваційним розвитком регіону” (номер держаної реєстрації 0116U004852), у межах якої автором запропоновано методичний підхід до оцінки показників інвестиційно-інноваційного розвитку з врахуванням факторів виробництва; “Дослідження фінансово-економічного потенціалу Запорізької області” (номер держаної реєстрації 0116U004853), де автором запропоновано методичний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства (довідка № 191/01.01-13 від 30.12.2020 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування та розробка теоретичних, методологічних та практичних засад щодо формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства.

Поставлена мета передбачає вирішення таких *завдань* теоретичного, методологічного та практично-рекомендаційного характеру:

- удосконалити понятійно-категоріальний апарат життєзабезпечення діяльності підприємства;
- узагальнити складові елементи життєзабезпечення діяльності підприємства, які охоплюють усі види функціонування та фактори виробництва;

- узагальнити інтегральну модель принципів управління життєзабезпечення діяльності підприємства;
- удосконалити комплексну модель життєзабезпечення діяльності підприємства, яка включає фактори зовнішнього макросередовища та внутрішнього середовища;
- визначити сутність поняття “стратегічне управління життєзабезпечення діяльності підприємства”;
- удосконалити інноваційну модель управління життєзабезпечення діяльності підприємства;
- дослідити та оцінити рівень життєзабезпечення підприємств харчової промисловості, визначити динаміку показників ймовірності банкрутства;
- розробити методологічний підхід до комплексної оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства з урахуванням факторів виробництва;
- розвинути методику оцінки підприємливості, яка враховує, як риси особистості так і “обличчя бренду”;
- запропонувати методологічний підхід до визначення оптимального інтервалу багатоміснотного замовлення, який ґрунтується на асимптотичному підході;
- розробити методологічний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства за рахунок класифікації товарів із урахуванням трудомісткості виробництва та рівня рентабельності;
- удосконалити методичний підхід до визначення прийняттого варіанту ритейлу з потенційних представників, який передбачає використання методу ієрархій Т. Сааті для оптимального вибору управлінського рішення;
- обґрунтувати систему заходів щодо забезпечення формування раціональної системи стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства.

Об’єктом дослідження є процес формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних, методологічних, практичних положень формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи складають сукупність прийомів, принципів, загальнотеоретичних, спеціальних, міждисциплінарних методів наукового дослідження. Для досягнення встановленої мети та виконання визначених завдань використано наступні методи: *метод узагальнення наукового досвіду та термінологічного аналізу* – для визначення проблематики використання та обґрунтування сутності понятійно-категоріального апарату управління життєзабезпечення діяльності підприємства (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); *системний підхід* – щодо визначення місця та ролі ресурсів та факторів виробництва у системі стратегічного управління життєзабезпечення діяльності підприємства, для визначення структури життєзабезпечення діяльністю підприємств, розробки методологічного підходу до ефективного управління життєзабезпечення діяльністю підприємств за рахунок механізму формування конкурентних переваг, інструментарію стратегічного управління інноваційного потенціалу

підприємства щодо реалізації його життєзабезпечення (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 5.3); *аналізу і синтезу, індукції та дедукції* – задля вивчення теоретико-методологічних засад щодо формування системи принципів управління життєзабезпечення діяльністю підприємств, узагальнення інтегральної моделі принципів управління життєзабезпечення діяльності підприємства (підрозділи 1.2, 2.2); *статистичний метод обробки даних, метод групування* – для оцінки соціально-економічних передумов підвищення ефективності управління життєзабезпечення діяльністю підприємств, дослідження стану основних фінансово-економічних показників які формують систему життєзабезпечення діяльності підприємств харчової промисловості (підрозділи 3.1, 4.2); *метод порівняння, системного аналізу* – для порівняльного аналізу діяльності різних підприємств харчової промисловості за фінансово-економічними показниками (підрозділи 3.2, 3.3, 4.1); *економіко-математичне моделювання* – для розробки моделі прогнозу виробництва продуктів харчової промисловості та основних факторів, що впливають на споживання та визначення оптимального рівня багатомономенклатурного асортименту, який ґрунтується за асимптотичним підходом моделювання змін внутрішнього середовища (підрозділи 3.3, 4.3); *експертний метод* – для інтерпретації експертних оцінок вибору оптимального ритейлера (підрозділи 4.1, 5.2); *абстрактно-логічний, метод порівняння та логічного узагальнення* – для визначення стратегічних інноваційних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства, розробки стратегії управління життєзабезпечення діяльності підприємства та узагальнення результатів проведеного дослідження (підрозділи 5.1, 5.2, 5.3); *морфологічний аналіз* – для уточнення понятійно-категорійного апарату за проблемою; *графічний* – для наочного подання теоретичного і методичного матеріалу дисертації (усі розділи дисертації).

Інформативною базою дослідження є: офіційні документи Державної служби статистики; законодавчі й нормативні акти, офіційні документи різних державних і урядових органів; первинні документи різних промислових підприємств; матеріали наукових конференцій і семінарів; ресурси глобальної інформаційної системи Інтернет; наукові праці вітчизняних, зарубіжних фахівців, науковців та практики у галузі економічної науки, присвячені проблемам стратегічного управління діяльністю підприємства; результати власних напрацювань, дослідження, пов'язані з теорією інформації. Економічні розрахунки виконані із застосуванням сучасних методик і комп'ютерних технологій обробки статистичних матеріалів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних, методологічних основ щодо формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства в умовах мінливого середовища та розробленні практичних рекомендацій прикладного спрямування.

Найсуттєвіші результати дослідження, які містять наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

– методологічний підхід до визначення оптимального інтервалу багатомономенклатурного замовлення, який ґрунтується на асимптотичному

підході моделювання змін внутрішнього середовища з метою врахування особливостей попиту на продукцію, що дозволяє визначити оптимальний період між замовленнями для багатомоноклітурної поставки та знизити логістичні витрати підприємства з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції та підприємства на внутрішньому ринку;

– методологічний підхід до комплексної оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства з урахуванням факторів виробництва, а саме капітал, праця, земля, підприємливість та інформаційна забезпеченість, що передбачає використання матриці системи показників їх життєзабезпечення з урахуванням оцінки неплатоспроможності та формування стратегії управління життєзабезпечення діяльності підприємства;

– методологічний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства за рахунок класифікації на товари-стимулятори (*S – stimulant*) життєзабезпечення діяльності підприємства і товари-дестимулятори (*D – destimulant*) та ті, що можна віднести до проміжної групи – це товари-інерти (*I – inertia*), сукупність даної інформації створює SID – аналіз, який враховує трудомісткість та рівень рентабельності продукту підприємства з метою формування оптимальної товарної політики підприємства;

удосконалено:

– сутність поняття життєзабезпечення діяльності підприємства, яке, на відміну від існуючих, запропоновано розглядати як процес ефективного управління всіма наявними на підприємстві ресурсами і факторами виробництва з використанням інноваційних технологій та організації виробництва з метою формування оптимального їх рівня й підвищення показників: продуктивності праці, фондоддачі, матеріаловіддачі та забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, що надасть можливість досягти поставлених цілей в умовах мінливого ринкового середовища;

– інноваційна модель управління життєзабезпечення діяльності підприємства, яка, на відміну від існуючих, передбачає врахування інноваційної активності та інноваційного потенціалу підприємства з метою формування продуктової, ринкової, організаційно-інноваційної стратегій задля забезпечення оптимальної ефективності інноваційної діяльності та оптимального розподілу інноваційно-інвестиційних ресурсів;

– методичний підхід до визначення прийнятного варіанту ритейлу з потенційних представників, який, на відміну від існуючих, передбачає використання методу ієрархій Т. Сааті для оптимального вибору управлінського рішення за такими показниками, як: умови ритейла, географічне розташування, імідж ритейлера, автоматизація обліку, умови зберігання, інформаційна забезпеченість, розмір магазину/ площадки, що дозволяє обрати ритейлера з метою підвищення лояльності клієнта та збільшення обсягів продажу при мінімальних витратах на збут та його стимулювання;

– понятійно-категоріальний апарат щодо сутності стратегічного управління життєзабезпечення діяльності підприємства як процесу перспективного планування за певними правилами й використанням інноваційних прийомів, який спрямований на досягнення цілей діяльності та

ефективне використання ресурсно-потенційних можливостей поточного рівня життєзабезпечення з подальшим збереженням зростання на інноваційній основі, враховуючи конкурентні переваги, вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, інтереси та потреби споживачів;

набули подальшого розвитку:

– складові елементи життєзабезпечення діяльності підприємства, які, на відміну від існуючих, охоплюють усі види функціонування та фактори виробництва (праця, земля, капітал, підприємливість та інформація) з урахуванням їх забезпеченості, що дозволяє підприємству зацікавити покупців в продукції, роботах та послугах і отримати інноваційний, організаційний, економічний, фінансовий, бюджетний, соціальний та екологічний ефекти, допоможе позитивно вплинути на конкурентоспроможність продукції та створити основу для розвитку життєзабезпечення діяльності підприємства;

– комплексна модель життєзабезпечення діяльності підприємства, яка, на відміну від існуючих, включає фактори зовнішнього макросередовища та фактори внутрішнього середовища з урахуванням основних показників моделі Р. Квінна та Р. Кемерона (фактори виробництва, структурний розвиток, творчий потенціал, розвиток персоналу, конкурентоспроможність тощо), що дозволяє підприємству відтворити економічний, соціальний, фінансовий, бюджетний, інноваційний, ресурсний ефекти з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства;

– методика оцінки підприємливості, яка, на відміну від існуючих, враховує, як риси особистості, що засновані на здатності людини досягати запланованих та конкретних цілей в економічній, трудовій, інформаційній, ресурсній та соціальній сферах діяльності за рахунок бажання отримати вигоди на основі своєї ініціативи, діловитості, винахідливості, самостійності, готовності до ризику, креативності та інноваційності так і “обличчя бренду” – яке є якісною характеристикою керівника підприємства, що асоціюється у споживачів продуктів харчування з товаром або послугою та враховує *особистісні* (прагнення до самовдосконалення; волюві якості; вміння сприймати та використовувати ідеї, протилежні власним; високий рівень адаптації) та *фахові* компетенції (аналітичне мислення; володіння мистецтвом швидкого аналізу отриманої інформації; здатність забезпечувати фінансову результативність; вміння розподіляти робочий час; комунікабельність; постійний прояв ініціативності);

– інтегральна модель принципів управління життєзабезпечення діяльності підприємств, що, на відміну від існуючих, включає два великі блоки: адміністративно-організаційний та організаційно-соціальний. До першого відносять: цілеспрямованості, владні принципи, організаційні принципи, розподіл праці, департаменталізації, ієрархії принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації управління. Другий блок, організаційно-соціальний, складається зі взаємопов’язаних принципів, таких як: врахування потреб та інтересів персоналу, дисципліна, мотивація, справедливість, єдність інтересів персоналу і підприємства, принцип ефективності і оптимальності, ініціативи, гармонійність розвитку персоналу,

який створює на підприємстві такі умови, за яких його персонал розкривається найкращим чином, працює у повному єднанні та злагоді;

– система заходів формування раціональної системи стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства, яка враховує інноваційний потенціал, як основний складовий елемент системи управління підприємством, що позитивно впливає на ефективне використання факторів виробництва.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Викладені в дисертаційній роботі наукові результати полягають у розробленні, розвитку методико-прикладної бази використання стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств. Положення дисертаційної роботи використані у діяльності Запорізької міської ради, департамент економічного розвитку (довідка № 627 від 20.01.2021 р.); Районної адміністрації Запорізької міської ради по Олександрівському району (довідка № 20.01/01-19-806 від 27.01.2021 р.); Запорізької торгово-промислової палати (довідка № 05/1 від 05.05.2021 р.).

Результати наукових досліджень впроваджено на: ПрАТ “Племзавод “Степной” (довідка № 276 від 16.01.2021 р.); ТОВ “Розумівське арго” (довідка № 27/07-3 від 27.01.2021 р.); Фермерське Господарство “С(Ф)Г “РОЙ” (довідка №60 від 06.02.2021 р.); ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика” (довідка № 677 від 22.02.2021 р.); ТОВ “Запорізький хлібокомбінат №3” (довідка № 27/07-3 від 27.02.2021 р.); ТОВ “Урожай” (довідка № 05/03 від 05.03.2021 р.); ТОВ “Вільнянський хлібокомбінат” (довідка № 08/05 від 20.05.2021 р.).

Основні методологічні положення та результати дисертаційної роботи, що становлять наукову новизну, використовуються у навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін “Міжнародна комерційна діяльність”, “Управлінський облік”, “Управління зовнішньоекономічним потенціалом підприємства”, “Кооперація міжнародного бізнесу” (довідка № 85 від 24.12.2020 р.); Запорізького національного університету при викладанні дисциплін “Стратегічне управління бізнесом”, “Контролінг у зовнішньоекономічній діяльності”, “Страховання зовнішньоекономічної діяльності” та “Кооперація міжнародного бізнесу” (довідка № 01/01.01-13 від 11.01.2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо вирішення наукової проблеми впровадження стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств. Усі основні наукові положення, висновки та пропозиції, що винесені на захист, одержано автором самостійно. З наукових праць, виданих у співавторстві, використано тільки ті результати, які отримано автором особисто. Власний науковий внесок здобувача в наукові роботи, опубліковані у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій за темою дисертації. У цій роботі матеріали і висновки кандидатської дисертації автора не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи розглянуто та схвалено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Одинадцять Всеукраїнська науково-

практична конференція “Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України” (м. Одеса, 22–26 травня 2017 р.); VI Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні питання управління сталим розвитком в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи” (м. Кременчук, 18–19 жовтня 2017 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми управління економічним потенціалом регіонів” (м. Запоріжжя, 02 листопада 2017 р.); XII Всеукраїнська науково-практична конференція “Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України” (м. Одеса, 31 травня – 1 червня 2018 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні наукові дослідження на шляху до вдосконалення економічного потенціалу країни” (м. Дніпро, 22 вересня 2018 р.); VII Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні питання управління сталим розвитком в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи” (м. Кременчук, 25–26 жовтня 2018 р.); XVIII Міжнародна науково-практична конференція “Побудова інформаційного суспільства: ресурси і технології” (м. Київ, 19–20 вересня 2019 р.); VI Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції” (м. Полтава, 30–31 жовтня 2019 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми управління економічним потенціалом регіону” (м. Запоріжжя, 05 листопада 2019 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Сталий розвиток України, проблеми та шляхи їх подолання” (м. Маріуполь, 14–15 листопада 2019 р.); I Міжнародна науково-практична конференція “Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент” (м. Запоріжжя, 12–13 лютого 2020 р.); II Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених “Традиції та новації у розвитку сучасної соціологічної науки: дослідження молодих вчених” (м. Київ, 26 лютого 2020 р.); II науково-практична конференція “Перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях” (м. Полтава, 25–26 вересня 2020 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у системі неперервної освіти” (м. Запоріжжя, 10–12 листопада 2020 р.); XI Міжнародна науково-практична конференція фахівців, магістрантів, аспірантів та науковців “Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті” (м. Одеса, 13–15 листопада 2020 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційної роботи опубліковано у 50 наукових працях, із них: 1 одноосібна монографія, 2 статті у колективних монографіях, 25 статей у наукових фахових виданнях України (з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 20 статей у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз (2 із яких – у виданнях, що індексуються у міжнародній наукометричній базі Scopus)), 4 статті у наукових періодичних виданнях інших держав (1 із яких – у виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus), 2 статті в інших виданнях України, 15 тез доповідей за

матеріалами конференцій, 1 навчальний посібник. Загальний обсяг публікацій становить 46,02 друк. арк. (особисто автору належить 29,37 друк. арк.).

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 524 сторінки. Дисертаційна робота містить анотацію, 10 додатків, список використаних джерел нараховує 405 найменувань. Обсяг основного тексту дисертації становить 374 сторінки. Робота містить 94 таблиці та 101 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено інформаційну базу та апробацію одержаних результатів.

У першому розділі – **“Теоретико-методичні підходи до управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств”** – сформовано понятійно-категоріальний апарат “життєзабезпечення діяльності підприємства”; розширено складові елементи життєзабезпечення діяльності підприємства; розвинуто інтегральну модель принципів управління життєзабезпечення діяльності підприємства; удосконалено комплексну модель життєзабезпечення діяльності підприємства.

У пост-коронавірусних умовах розвитку української економіки проблема життєзабезпечення діяльності промислових підприємств дедалі набуває важливого значення, оскільки відображає сукупність процесів, що протікають на підприємстві та слугує підтриманню в ньому життя, функціонування та розвитку. Основа діяльності будь-якого підприємства, незалежно від галузі та розміру, завжди повинна бути спрямована на отримання прибутку і, додатково, приносити корисний ефект для суспільства. Одним із важливих шляхів забезпечення та вирішення зазначеного завдання є розроблення комплексної та ефективної моделі управління життєзабезпечення діяльності підприємств, яка повинна базуватися на врахуванні наявних ресурсів та факторів виробництва (праця, земля, капітал, підприємливість та інформація), впливу зовнішнього та внутрішнього середовища і сучасних ринкових інструментів, важелів, передусім інноваційної діяльності та конкурентоспроможності.

Аналіз основних понять, що розкривають сутність та зміст об'єкта наукового дослідження показав, що сьогодні існує безліч підходів щодо їх розуміння та тлумачення, а тому вони потребують подальшого науково-теоретичного осмислення, уточнення та удосконалення з урахуванням сучасних викликів. Також необхідно відмітити, на сьогодні не існує визначення поняття “життєзабезпечення підприємства”, а також залишаються дискусійними питання, які характеризують цю вказану категорію.

Сформовано шість підходів щодо розуміння сутності поняття “життєзабезпечення діяльності підприємства”, а саме: економічна діяльність, фінансова діяльність, маркетингова діяльність, безпековий, аналітичний та ринковий підходи. Обґрунтовано використання саме ринкового підходу у

дослідженні управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства. На наш погляд, він найповніше розкриває процес управління життєзабезпечення діяльності підприємства, адже враховуючи фінансово-господарські та безпекові фактори, обов'язково включає ринковий потенціал підприємства, який передусім проявляється у таких ринкових факторах життєзабезпечення підприємства, як інноваційність та конкурентоспроможність.

Запропоновано вважати сутність поняття життєзабезпечення діяльності підприємства як процес ефективного управління всіма наявними на підприємстві ресурсами і факторами виробництва з використанням інноваційних технологій та організації виробництва з метою формування оптимального їх рівня й підвищення показників: продуктивності праці, фондовіддачі, матеріаловіддачі та забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, що надасть можливість досягти поставлених цілей в умовах мінливого ринкового середовища. При цьому стійкість життєзабезпечення діяльності характеризується здатністю підприємства самостійно зберігати і підтримувати достатньо-оптимальний рівень власних доходів у кількісних рамках існуючих факторів виробництва.

Доведено, що достатній рівень життєзабезпечення діяльності підприємства – це оптимальний набір ресурсів та факторів виробництва, використання яких надає можливість попередити фінансову кризу та уникнути банкрутства, надасть інформацію про “вузькі” місця у діяльності підприємства та дозволить підприємству досягти поставлених цілей.

Встановлено, що життєзабезпечення діяльності підприємства, яке полягає в існуванні та розвитку підприємства на основі використання всіх доступних ресурсів (потенційна складова) та факторів виробництва (земля, праця, капітал, підприємливість та інформація) у ринковому середовищі на основі застосування конкурентоспроможності та інноваційності, задля досягнення поставлених цілей та завдань і загалом результативності господарської діяльності (на всіх рівнях управління). Також необхідно відмітити, що процес управління означає керований вплив менеджерів різного рівня на життєзабезпечення діяльності підприємства.

Проаналізувавши загальні системи принципів управління засновників менеджменту Г. Емерсона, Ф. Тейлора, А. Файоля, запропоновано інтегральну модель принципів управління життєзабезпечення діяльності підприємств, що включає два великі блоки: адміністративно-організаційний та організаційно-соціальний.

Вивчено модель життєзабезпечення підприємств, що дозволило її удосконалити з урахуванням факторів зовнішнього середовища прямої (економічні, соціально-культурні, політико-правові, демографічні, технологічні, екологічні фактори впливу) та непрямої дії (постачальники, посередники, клієнти, конкуренти, контактні аудиторії), факторів виробництва та внутрішнього середовища з урахуванням основних показників моделі Р. Квінна та Р. Кемерона (фактори виробництва, структурний розвиток, творчий потенціал, розвиток персоналу, конкурентоспроможність, інноваційний, соціальний, економічний та інші ефекти) (рис. 1).

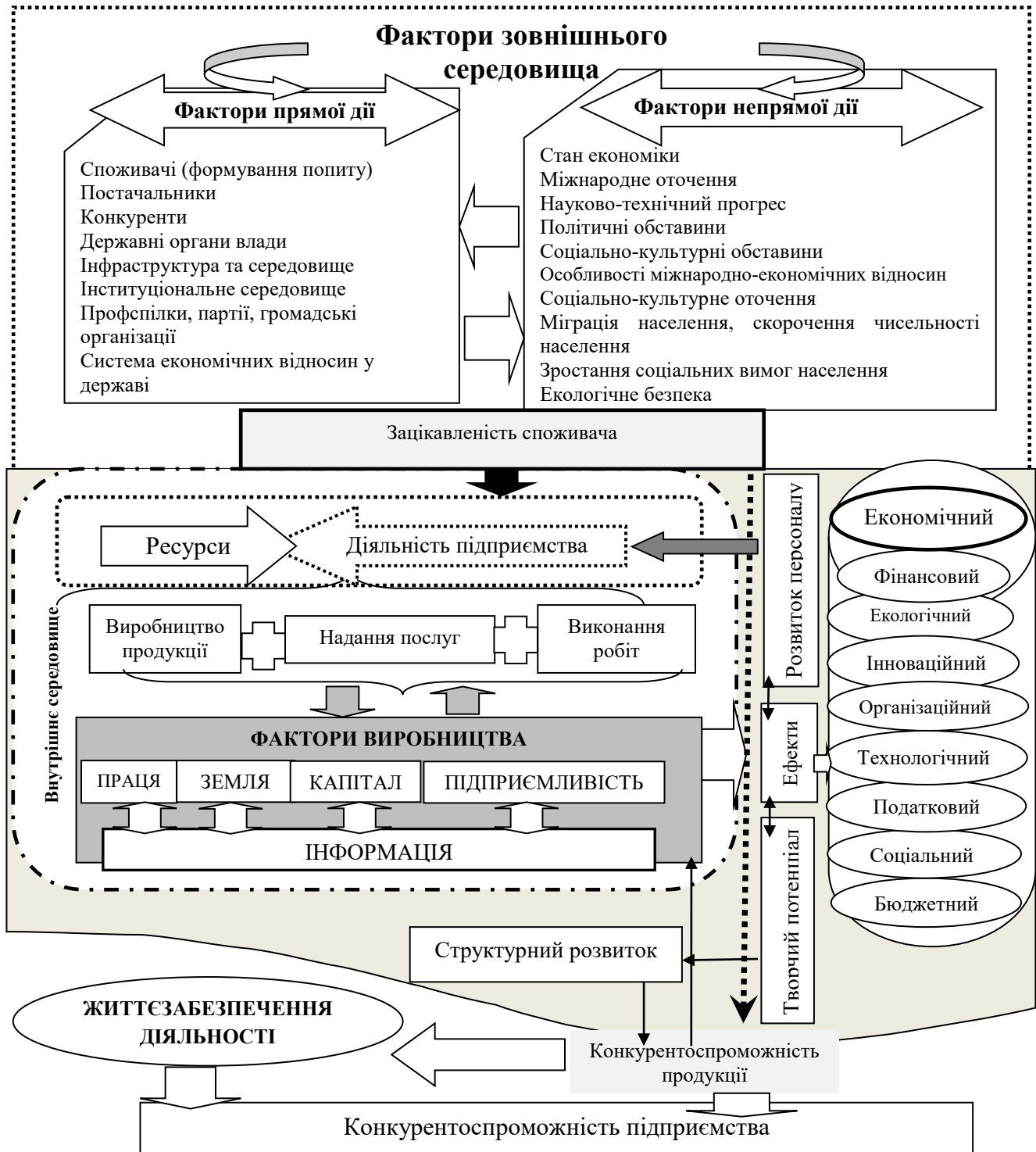

Рис. 1. Комплексна модель управління життєзабезпечення діяльності підприємства

Примітка: розроблено автором

Аналіз концептуальних основ щодо формування системи управління життєзабезпечення діяльності дає підстави стверджувати, що необхідні нові розробки науково обґрунтованих методологічних рекомендацій стосовно процесу управління життєзабезпечення промислових підприємств. Це дасть можливість підприємствам раціонально й ефективно реалізовувати свої стратегічні вектори у сфері управління їх життєзабезпечення.

У другому розділі – **“Методологічні засади формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства”** – удосконалено понятійно-категоріальний апарат стратегічного управління життєзабезпечення діяльності підприємств; удосконалено інноваційну модель управління життєзабезпечення діяльності підприємства.

Проаналізовано сучасні конкурентні стратегії, які можуть застосовуватися у процесі управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств на різних його рівнях. За основу аналізу було взято найзмістовніші конкурентні стратегії, розроблені відомими зарубіжними науковцями П. Портером та Ф. Котлером, які в процесі управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств у повному обсязі дозволяють розкрити їх стратегічний потенціал та економічні можливості.

Запропоновано класифікувати конкурентні стратегії щодо віднесення до відповідного рівня управління життєзабезпечення діяльності підприємства, а саме: низький рівень – стратегія фокусування, стратегія диференціації продукції (П. Портер), стратегія фірми-послідовника та стратегія фірми-нішера (Ф. Котлер); середній рівень – початкові етапи стратегії лідерства (П. Портер), стратегія фірми-челенджера (Ф. Котлер); високий рівень – стратегія лідерства за витратами (П. Портер), стратегія ринкового лідера (Ф. Котлер).

Встановлено, що низький рівень управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств характеризується певною особливістю, адже вказаний рівень включає протилежні етапи життєвого циклу – зародження (позитивний) та занепад (негативний), а тому в межах нього застосовуються різні конкурентні стратегії за таким їх групуванням – низький рівень позитивний та низький рівень негативний.

Здійснено комплексне дослідження конкурентоспроможності у процесі управління життєзабезпечення промислових підприємств на основі розкриття понять “конкурентний потенціал”, “конкурентоспроможність продукції”.

Обґрунтовано, що конкурентоспроможність промислових підприємств наряду залежить від дії сукупності факторів, серед яких фактори зовнішнього, внутрішнього середовища і конкурентного статусу, який зумовлений рівнем конкурентного потенціалу. Конкурентний потенціал забезпечує та визначає конкурентоспроможність промислових підприємств у процесі управління їх життєзабезпечення.

Доведено, що важливим елементом управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств, який формує ефективний та конкурентоспроможний розвиток, є наявність раціональної інноваційної діяльності. Проаналізовано взаємозв'язок елементів інноваційної діяльності з урахуванням рівнів управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств, а також охарактеризовано типи інновацій, які використовуються на підприємствах. Вказані типи інновацій поділено на дві великі групи: технологічні (включають інновації харчового продукту та інновації процесів) та нетехнологічні (включають організаційні інновації та ринкові інновації).

Запропоновано визначати стратегічне управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства процес перспективного планування за певними правилами й використанням інноваційних прийомів, який спрямований на досягнення цілей діяльності та ефективне використання

ресурсно-потенційних можливостей поточного рівня життєзабезпечення з подальшим збереженням зростання на інноваційній основі, враховуючи конкурентні переваги, вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, інтереси та потреби споживачів.

Дослідження інноваційної моделі процесу управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств дозволило встановити, що вона складається з таких елементів: інноваційний потенціал, інноваційність та інноваційна активність. На основі зазначеної системи удосконалено інноваційну модель управління життєзабезпечення діяльності підприємств, яка включає, окрім зазначених елементів інноваційної діяльності, стратегії за видами інновацій, види ефектів та стратегічні вектори, які розробляються та формуються на початкових етапах із метою забезпечення позитивного інноваційного клімату (рис. 2).

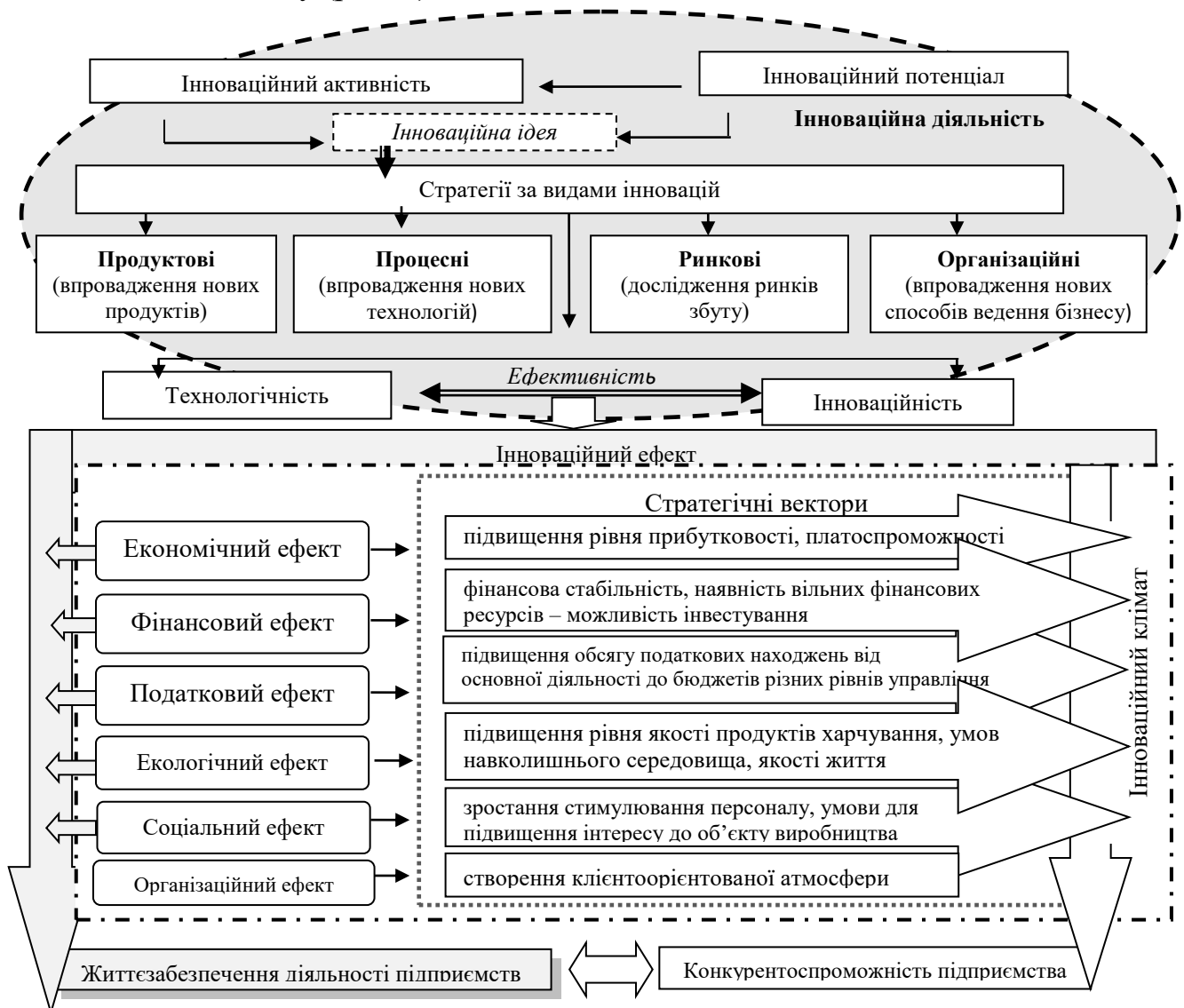

Рис. 2. Інноваційна модель управління життєзабезпечення діяльності підприємств

Примітка: розроблено автором

Впровадження інноваційної моделі управління життєзабезпечення діяльності підприємств спрямоване на формування стратегічних векторів,

синергійної сукупності ефектів, підвищення конкурентоспроможності та створення міцного інноваційного клімату підприємства.

У третьому розділі – “Сучасний стан діяльності підприємств харчової промисловості” – досліджено основні показники діяльності промислових підприємств з виробництва продуктів харчування, розраховані основні фінансово-економічні показники діяльності підприємств, оцінені основні тенденції функціонування підприємств харчової промисловості.

Підприємства харчової промисловості відіграють визначальну роль в економіці України, забезпечуючи її продовольчу та національну безпеки. Вони займають майже 12% у формуванні фінансових надходжень від обсягу реалізації всієї промислової продукції (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси промислової продукції за видами діяльності за 2013-2020 роки

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Темп, %
Промисловість	95,7	89,9	87,7	104,0	101,1	103,0	99,5	95,5	-4,2
Виробництво харчових продуктів	96,4	104,6	88,6	108,9	107,1	98,5	103,9	99,5	-4,4
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	96,5	89,5	85,3	97,6	98,5	95,0	95,7	94,0	-1,7

Примітка: сформовано автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України

Індекс промислової продукції та виробництва харчових продуктів в Україні має тенденцію до зниження, в тому числі й виробництво хліба та хлібобулочних і борошняних виробів має тенденцію до зниження (-1,7) (табл. 1).

Для подальшого формування стратегії розвитку підприємств харчової промисловості, виходячи з трендів споживання окремих груп продуктів харчування на 1 особу в Україні за 2010-2020 рр. (рис. 3) встановлено, що усі лінії тренду мають від’ємний нахил, що свідчить про зменшення обсягів споживання. Це пояснюється наявною тенденцією скорочення кількості населення та його купівельною спроможністю.

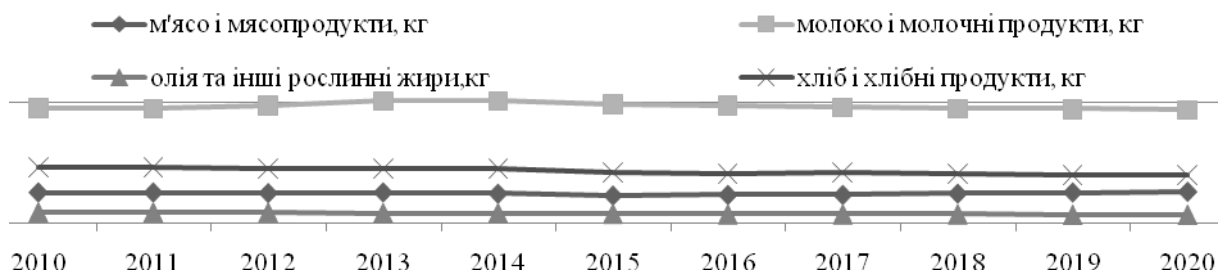

Рис. 3. Тренди споживання окремих груп продуктів харчування на 1 особу в Україні за 2010-2020 рр.

Примітка: сформовано автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України

Розраховано двофакторну модель споживання хлібу і хлібних продуктів:

$$y = -9,434206875 - 0,002283069x_1 + 2,35521E-05x_2, \quad (1)$$

де y – обсяги споживання хлібу і хлібних продуктів;

x_1 – індекс цін на хліб і хлібні продукти;

x_2 – кількість населення м. Запоріжжя.

Візуалізація отриманих результатів наведена на рис. 4, визначена тенденція до постійного зниження споживання хліба та хлібних продуктів.

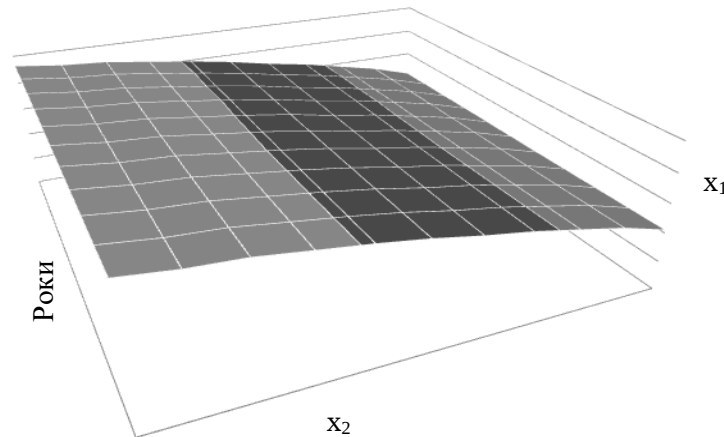

Рис. 4. Двофакторна регресійна модель

Примітка: побудовано автором на основі офіційних даних Державної служби статистики України

Із метою визначення рівня життєзабезпечення діяльності підприємства проаналізовано основні фінансово-економічні показники діяльності підприємств харчової промисловості Запорізького регіону за період 2018-2020 рр. та оцінена імовірність погіршення фінансової забезпеченості (неплатоспроможності) підприємств (табл. 2).

Дослідження фінансово-економічних показників діяльності ПрАТ “Пологівський ОЕЗ” за 2018-2020 рр. дозволяє констатувати, що підприємство має середній рівень життєзабезпечення. Підприємство характеризується інноваційними змінами (технологічними та продуктовими), вдосконаленням виробництва, розширенням експорту, а фінансово-економічні показники й розраховані коефіцієнти вказують на успішні результати діяльності (за виключенням окремих періодів). Галузева специфіка діяльності підприємства вносить свої негативні впливи, що пов’язано з сезонністю масового надходження сировини та відповідно впливає на пікові навантаження оборотного капіталу підприємства.

Оцінка фінансової забезпеченості (неплатоспроможності) підприємств харчової промисловості Запорізького регіону за моделлю Альтмана на ПрАТ “Племзавод “Степной” за 2018-2020 рр. демонструє стабільне положення. Зокрема, показник протягом 3 років знаходиться в інтервалі 1,81-2,77, що визначає середню вірогідність банкрутства підприємства (від 35 до 50%). Найбільш небезпечною є ситуація на ТДВ “Запорізький хлібозавод №3” – показник неплатоспроможності зменшився і склав 1,98. Результати проведеного дослідження фінансово-економічної ефективності діяльності підприємств харчової промисловості Запорізького регіону свідчать про те, що динаміка

фінансового забезпечення підприємств є нестабільною, 2019 р. – був фінансово складним у порівнянні з минулими, що пов'язано з наслідками пандемії COVID-19 і є подальша необхідність у формуванні стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства.

Таблиця 2

Оцінка фінансової забезпеченості (неплатоспроможності) підприємств харчової промисловості Запорізького регіону

Підприємства	Розрахунок			Оцінка		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Модель Е. Альтмана						
ПрАТ “Племзавод “Степной”	2,74	2,23	2,23	с	с	с
ТДВ “Запорізький хлібозавод № 3”	2,31	2,01	1,98	с	с	с
ПрАТ “Пологівський ОЕЗ”	2,67	2,91	2,84	с	н	с
ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика”	1,90	1,96	1,70	с	с	в
ТОВ “Урожай”	2,75	4,50	2,79	с	н	н
Модель О. Терещенка						
ПрАТ “Племзавод “Степной”	7,05	4,49	7,08	н	н	н
ТДВ “Запорізький хлібозавод № 3”	5,35	5,01	4,66	н	н	н
ПрАТ “Пологівський ОЕЗ”	8,85	5,97	5,21	н	н	н
ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика”	4,87	4,42	5,45	н	н	н
ТОВ “Урожай”	13,24	9,61	4,85	н	н	н
Модель Спрінгейта						
ПрАТ “Племзавод “Степной”	1,79	1,12	1,64	н	н	н
ТДВ “Запорізький хлібозавод № 3”	1,19	1,15	1,18	н	н	н
ПрАТ “Пологівський ОЕЗ”	1,11	1,32	1,33	н	н	н
ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика”	1,27	1,20	1,06	н	н	н
ТОВ “Урожай”	0,29	2,62	1,24	в	н	н

Умовні позначення: н – низький рівень вірогідності неплатоспроможності; с – середній рівень вірогідності неплатоспроможності; в – високий рівень вірогідності неплатоспроможності.

Примітка: розраховано автором за даними звітності підприємств

У четвертому розділі – **“Моделювання стратегії управління життєзабезпечення діяльності підприємства харчової промисловості”** – розроблено методологічний підхід до комплексної оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства з урахуванням факторів виробництва; розвинуто методику оцінки підприємливості; розроблено методологічний підхід до визначення оптимального інтервалу багатомономенклатурного замовлення, який ґрунтується на асимптотичному підході.

На основі таксономічного аналізу рівня показників “життєзабезпечення діяльності підприємства” встановлено що комплексна оцінка повинна здійснюватися з урахуванням факторів виробництва, а саме:

- капітал (собівартість продукції; власний капітал; чистий прибуток; рентабельність активів; коефіцієнт автономії (фінансової незалежності); коефіцієнт мобільності активів; коефіцієнт постійності активів; коефіцієнт стійкості; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів);

- персонал (показник стимулювання персоналу; чисельність персоналу; середньорічна чисельність апарату управління; рентабельність використання персоналу; питома вага заробітної плати управлінського персоналу у

загальному фонді оплати праці; питома вага освіченості персоналу; рівень лояльності персоналу);

- земля (обсяг виготовленої продукції; середньорічна вартість основних засобів; чистий прибуток; знос; чисельність працюючих);

- підприємливість (якість продукції; частка ринку; чистий прибуток; показник “обличчя бренду”);

- інформація (фондоозброєність; коефіцієнт зносу основних засобів; вартість нематеріальних активів, інформаційно-комунікаційна складова (представленість у соціальних мережах, повнота та якість офіційного сайту підприємства)).

Дослідивши різні точки зору науковців щодо підприємницької здатності дійшли висновку, що на життєзабезпечення діяльністю підприємств впливають не лише кількісні, а і якісні характеристики. Тому вважаємо, що замість підприємницької здатності доцільно використовувати поняття підприємливість, яку пропонуємо розглядати як якісну оцінку діловитості керівника, тобто його ініціативність, самостійність, винахідливість, готовність до ризику, креативність та інноваційність, які тісно пов’язані з категорією “обличчя бренду”, що враховує особисті (прагнення до самовдосконалення; вольові якості; вміння сприймати та використовувати ідеї, протилежні власним; висока адаптація; аналітичне мислення) та фахові компетенції (аналітичне мислення; володіння мистецтвом швидкого аналізу отриманої інформації; здатність забезпечувати фінансову результативність; вміння розподіляти робочий час; комунікабельність; постійний прояв ініціативності) (рис. 5).

Рис. 5. Методика оцінки підприємливості, як фактору виробництва
Примітка: сформовано автором

Із урахуванням якісних та кількісних характеристик підприємливості розвинули методику оцінки підприємливості, яка враховує “обличчя бренду” та результати оцінки за підприємствами харчової промисловості наведено у табл. 3.

Таблиця 3

“Обличчя бренду” підприємств харчової промисловості

Підприємство	ТОВ “Урожай”	ПрАТ “Племзавод “Степной”	ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика”	ПрАТ “Пологівський ОЕЗ”	ПАТ “Запорізький хлібокомбінат № 3”
Особистісні компетенції	4,8	3,7	4,0	3,7	4,5
Фахові компетенції	4,3	4,6	3,3	4,5	4,0
Значення	9,1	8,3	7,3	8,2	8,5
Рівень	високий рівень	високий рівень	високий рівень	високий рівень	високий рівень
	Позитивний показник (max = 10). у керівника яскраво виражені компетенції				

Примітка: сформовано автором

Враховуючи розвинуту методику оцінки підприємливості та факторів виробництва, пропонуємо методологічний підхід до комплексної оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства, який передбачає врахування показників неплатоспроможності та системи показників життєзабезпечення. Пропонується також модель оцінки життєзабезпечення діяльності, яка визначає його низький, середній та високий рівні.

Згідно з даними рис. 6 досить високе значення рівня життєзабезпечення діяльності має ПрАТ “Племзавод “Степной”, що підтверджується: чистий прибуток підприємства зріс у 2,4 рази, коефіцієнт рентабельності оборотних активів збільшився з 27% до 44%, коефіцієнт поточної ліквідності зріс і склав 1,64 (у порівнянні з 1,23 2019 року), а співвідношення залучених та власних коштів є майже ідеальним і складає 48%. ПАТ “Пологівський ОЕЗ” має високий рівень життєзабезпечення діяльності, що підтверджує коефіцієнт рентабельності власного капіталу, який зріс на 0,4 у порівнянні з минулим роком, коефіцієнт фінансової автономії – тенденцію до зниження (0,41 при нормативі 0,5), а середню позицію у матриці займає ПАТ “Запорізький хлібокомбінат № 3”, що підтверджують розрахунки: коефіцієнт фінансової автономії знижується у 2020 р.; відповідно коефіцієнт концентрації позичкового капіталу зростає (з 0,37 до 0,41). Найгіршу позицію має ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика” (обсяг збитку у 2020 р. – 84 тис. грн), що підтверджує низький рівень життєзабезпечення підприємства та вимагає від керівництва управлінських рішень.

Сформувати стабільні показники життєзабезпечення діяльності підприємства можна за рахунок управлінських рішень щодо оптимізації та зниження витрат діяльності підприємства. Запропоновано знизити логістичні витрати підприємства; для цього потрібно визначати оптимальний період між замовленнями для багатомономенклатурного постачання. На основі підходу розроблено модель визначення оптимального

інтервалу багатомноменклатурного замовлення, який ґрунтується на методі збурень, щодо можливостей знизити логістичні витрати підприємства з подальшим забезпеченням зростання його конкурентоспроможності на ринку.

Рис. 6. Комплексна оцінка управління життєзабезпечення діяльності для підприємств харчової промисловості Запорізького регіону

Примітка: побудовано автором за даними звітності підприємств

Запропоновано асимптотичну формулу на основі методу збурень для визначення оптимального періоду багатомноменклатурної поставки. Оптимальний період між замовленнями для багатомноменклатурного постачання розраховано за формулою 2 на підприємстві ТОВ “Урожай”, який становить 8 днів (рис. 7):

$$T_{opt}^* = \frac{T_{opt}}{\sqrt{\left(1 - \alpha \sin \frac{\pi m}{2}\right)}} \cdot \left(1 + \frac{C_0 n}{2 \sum_{i=0}^k C_i} \varepsilon + \frac{m}{2} \gamma + \left(\frac{C_0 n(n-1)}{4 \sum_{i=0}^k C_i} - \frac{C_0^2 n^2}{8 \left(\sum_{i=0}^k C_i \right)^2} \right) \cdot \varepsilon^2 + \frac{C_0 n m}{4 \sum_{i=0}^k C_i} \varepsilon \gamma + \frac{m^2}{8} \gamma^2 \right), \quad (2)$$

де T_{opt}^* – оптимальний інтервал між замовленнями для багатомноменклатурної поставки з незначними змінами вхідних параметрів;

T_{opt} – оптимальне значення періодичності багатомноменклатурної поставки за умови незмінних вхідних параметрів;

C_0 – транспортна складова багатомноменклатурного постачання;

C_i – витрати, що залежать від обсягу операцій, які виконуються під час формування конкретного замовлення;

ε і γ – параметри збурення;

α – амплітуда зміни попиту на продукцію;

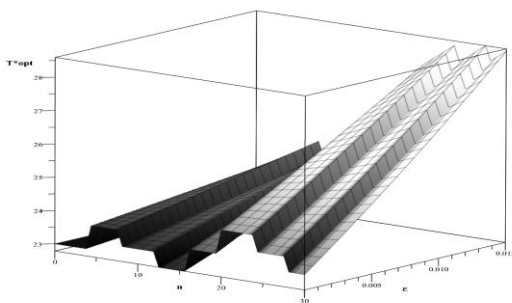
n – періоди зміни витрат на виконання замовлення;

m – періоди зміни попиту;

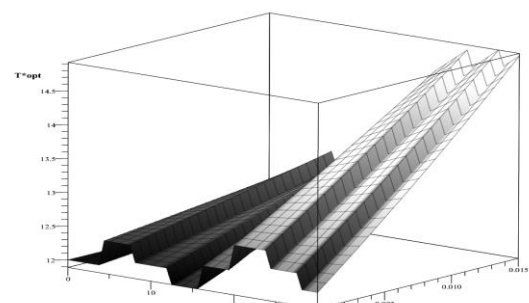
k – загальна кількість позицій, що входять до багатомноменклатурного постачання.

Визначено, що зміна обсягу замовлення борошна першого ґатунку наприкінці 12 періоду складає 5% за $\varepsilon = 0,005$, що відповідає 470 кг, або 10 мішків; для $\varepsilon = 0,01$ – 8%, що складає 759 кг, або 15 мішків. Отримані розрахунки можуть бути використані менеджментом підприємства для корегування закупівельної стратегії з метою мінімізації витрат та підвищення конкурентоспроможності підприємства на регіональному ринку.

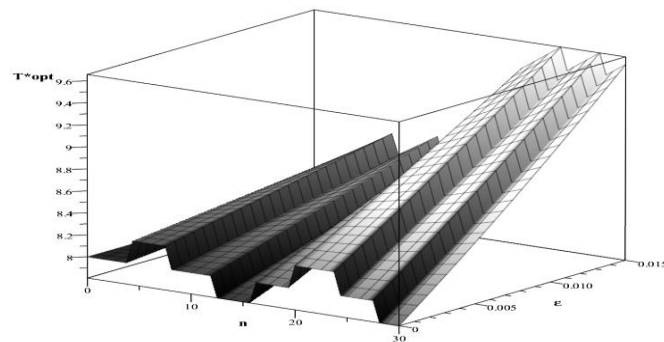
Розроблена багатомономенклатурна модель управління запасами дозволить оптимізувати бізнес-процеси, а також підвищити рівень життєзабезпечення діяльності підприємств харчової промисловості, моделюючи зміни, що зумовлені зростанням витрат на зберігання продукції та зміною попиту на неї.

ТДВ “Запорізький хлібозавод № 3”

ТОВ “Вільнянський хлібокомбінат”

ТОВ “Урожай”

Рис. 7. Оптимальний інтервал між замовленнями для багатомономенклатурної поставки підприємств Запорізького регіону виробників хліба

Примітка: побудовано автором

У п'ятому розділі – **“Програма удосконалення стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємств”** – запропоновано методологічний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства за рахунок класифікації товарного асортименту; удосконалено методичний підхід до визначення прийнятного варіанту ритейлу з потенційних представників; обґрунтовано аргументацію та вдосконалена система заходів формування раціональної системи стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства.

Життєзабезпечення діяльності підприємств харчової промисловості має тісний зв'язок із формуванням оптимального асортименту підприємства, який повинен мати у своєму складі ті товари, які користуються попитом, за умовами виробництва є оптимальними для виробника з точки зору трудомісткості та рівня рентабельності продукції. Тому запропоновано методологічний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства на основі аналізу SID (рис. 8).

Використання запропонованого аналізу надасть можливість, за рахунок визначення груп товарів щодо їх класифікації з урахуванням трудомісткості виробництва та рівня рентабельності, більш ефективно планувати асортиментну політику підприємств харчової промисловості на майбутнє.

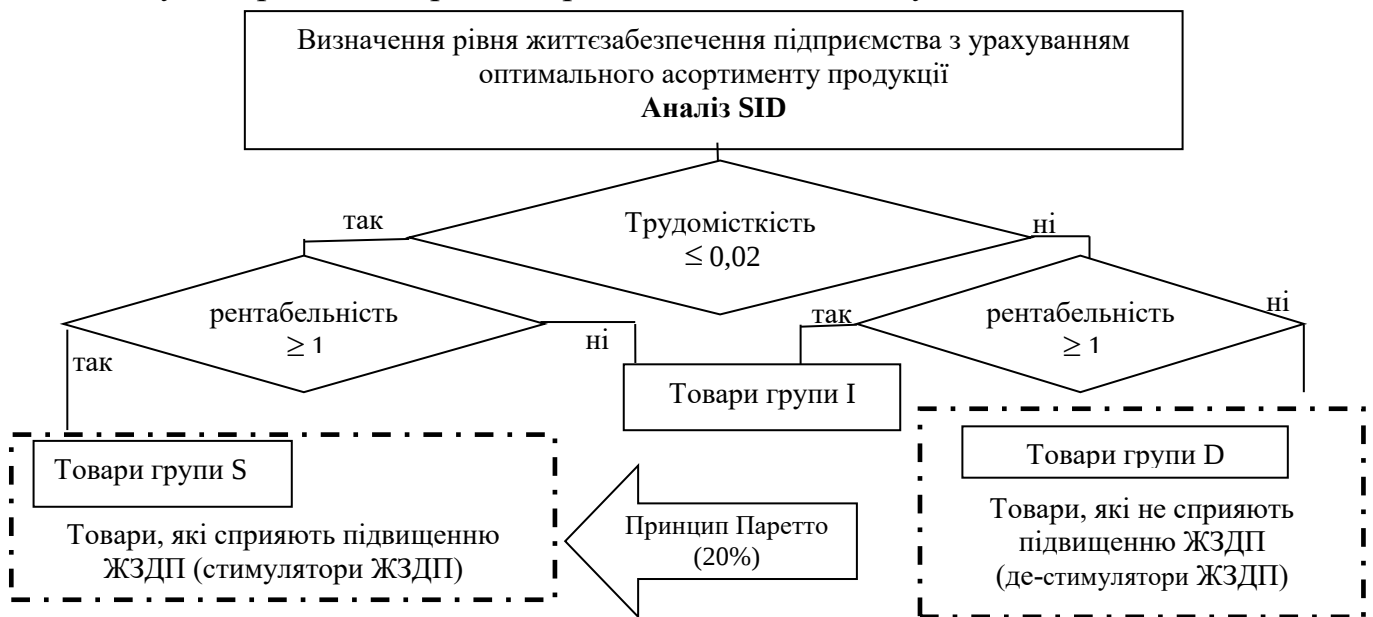

Рис. 8. Методологічний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства на основі аналізу SID

Примітка: сформовано автором

Досліджено, що збут є завершальною стадією всієї виробничо-комерційної діяльності підприємств і виконує одну з найважливіших функцій управління. Ритейл формує лояльність споживача до продуктів харчової промисловості та опосередковано впливає на рівень прибутковості та конкурентоспроможності продукції підприємства, що, своєю чергою, підвищує або знижує рівень життєзабезпечення діяльності підприємства. Вибір найкращого представника ритейлу пропонуємо здійснювати за допомогою методу ієрархій Т. Сааті для оптимального вибору управлінського рішення. Розрахунок пріоритетів потенційного ритейлера було визначено за такими показниками, як: умови ритейла, географічне розташування, імідж ритейлера, автоматизація обліку, зберігання, інформаційна забезпеченість, розмір магазину/ площадки/ рівень лояльності персоналу (табл. 4).

Апробацію запропонованого методичного підходу до визначення прийнятного варіанту ритейлу з потенційних представників здійснено на підприємствах харчової промисловості Запорізького регіону (ТОВ “Урожай”,

ПрАТ “Племзавод “Степной”, ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика”, ПрАТ “Пологівський олійноекстракційний завод”). Загальна оцінка щодо визначення найкращого ритейлера для зазначених підприємств у 2020 р. є магазин “Ашан” (43%), у магазину “Сільпо” – 23%, “Фуршет” – 14%, “АТБ” – 11% і “Магазин близько дому” набрав найменше відсотків – 8%.

Таблиця 4

Елемент оцінки “Географічне розташування” ритейлера для підприємств харчової промисловості у 2020 р.

Ритейлери	Ашан	Сільпо	Фуршет	АТБ	“Магазин близь будинку” (МББ)	SG	W	Значення
Ашан	1	3	3	2	2	2,46	0,396	5,89
Сільпо	1/3	1	6	3	4	1,89	0,304	
Фуршет	1/3	1/6	1	3	2	0,72	0,117	
АТБ	1/2	1/3	1/3	1	2	0,64	0,104	
МББ	1/2	1/4	1/2	1/2	1	0,50	0,080	
	2,4	4,9	12,8	10,5	11,0	6,21		

Примітка: розраховано автором

Результатом аналізу є формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства харчової промисловості: для вектору “персонал” – підвищення рівня стимулювання праці; забезпечення узгодженості цілей працівників і адміністрації при управлінні кар’єрою; підвищення професіоналізму та конкурентоспроможності персоналу; дотримання фізіологічних та соціокультурних норм організації праці; для вектору “інформація” – покращення комунікацій між підприємством та зовнішнім середовищем (контроль та організація перевірки якості продукції галузі); зниження плинності кадрів; запобігання кризам у колективі, байдужості до праці; інформаційний фіт-бек населенню щодо якості виготовленої продукції, запобігання зменшенню кількості замовлень; недопущення зниження якості продукції; моніторинг цінової політики на аналогічні товари; контроль роботи постачальників сировини, посередників, ритейлу; для вектору “земля” – недопущення морального та фізичного зносу обладнання; стимулювання до раціоналізаторських впроваджень, зростання фондівіддачі, зменшення матеріалоємності виробництва; для вектору “капітал” – забезпечення фінансової стабільності, високого рівня платоспроможності та фінансової незалежності підприємства; для вектору “підприємливість” – створення умов для формування високоякісних компетенцій у керівника підприємства, формуючи такий образ, що відповідає високій якості “продукту харчування”.

Пріоритетом у розробці системи заходів підвищення рівня життєзабезпечення діяльності підприємств харчової промисловості постає питання безперебійного забезпечення населення вітчизняною якісною харчовою продукцією. Оскільки якість є одним з основних факторів підвищення конкурентоспроможності на вітчизняному та міжнародних ринках, то створення високих стандартів якості допоможе підприємствам харчової

промисловості завоювати закордонні ринки, тому встановлення таких стандартів повинно бути першочерговим завданням. А для того, щоб підвищити якість харчової продукції і, відповідно, її конкурентоспроможність необхідно: підвищити увагу до проблеми якості харчової продукції та сировини, яка необхідна для створення готового продукту; запровадити систему управління якістю та безпечністю харчової продукції; створити програми фінансування проєктів з підвищення якості продукції; підтримувати ініціативи підприємливості керівників підприємств харчової промисловості; здійснювати контроль за органами сертифікації продукції відповідно до міжнародних стандартів якості (ISO 9000, ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000, FS Food та інші), що дозволить сформувати стратегічні вектори управління життєзабезпечення діяльності підприємств та позитивно буде впливати на рівень продовольчої безпеки України, забезпечуючи конкурентоспроможність підприємств харчової промисловості на зовнішньому ринку.

Практичний досвід формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств дозволив дійти висновку, що їх реалізація можлива тільки за умови впровадження інноваційної складової стратегічного управління підприємств.

ВИСНОВКИ

За результатами виконаних досліджень у дисертаційній роботі запропоновано теоретико-методологічні засади та практичні рекомендації щодо формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств, що підвищить рівень виробничої, збутової діяльності, прибутковості та рентабельності, фінансової стійкості та платоспроможності в умовах негативного впливу факторів зовнішнього середовища. Основні наукові і прикладні результати дослідження полягають у такому:

1. Здійснено аналіз підходів науковців до визначення “життєзабезпечення діяльності підприємства”, охарактеризовано поняття як процес ефективного управління всіма наявними на підприємстві ресурсами і факторами виробництва з використанням інноваційних технологій та організації виробництва з метою формування оптимального їх рівня й підвищення показників: продуктивності праці, фондівіддачі, матеріалівіддачі та забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, що надасть можливість досягти поставлених цілей в умовах мінливого ринкового середовища. Визначено, що вдосконалення дефініції дозволить формувати оптимальний набір ресурсів та факторів виробництва, використання яких направлено на забезпечення фінансової платоспроможності та уникнення банкрутства, надасть інформацію про “вузькі” місця у діяльності промислового підприємства.

2. Дослідження складових елементів життєзабезпечення діяльності підприємства відобразило різні точки зору науковців щодо їх характеристик і впливу на ефективність діяльності підприємства. Тому, розширено елементи життєзабезпечення діяльності підприємства з урахуванням видів

функціонування та факторів виробництва на основі забезпечення їх ресурсами, що дозволяє підприємству бути цікавим для покупців і отримувати інноваційний, організаційний, економічний, фінансовий, бюджетний, соціальний, екологічний ефекти та отримані вигоди позитивно впливатимуть на конкурентоспроможність продукції і створять перспективи для підвищення рівня життєзабезпечення діяльності підприємства.

3. Доведено необхідність удосконалення розвитку інтегральної моделі принципів управління життєзабезпечення діяльності підприємства. Запропонована модель поєднує: адміністративно-організаційний та організаційно-соціальний блоки задля врахування інтересів підприємства і персоналу з метою поєднання централізації і децентралізації управління на засадах дотримання дисципліни і мотивації персоналу, справедливості у розподілі прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства після поділу на засадах ефективності і оптимальності, ініціативності та гармонійного розвитку персоналу задля стабільності його складу і як, наслідок, життєзабезпечення діяльності підприємства.

4. У роботі розвинуто комплексну модель життєзабезпечення діяльності підприємств, яка включає фактори зовнішнього макросередовища (економічні, соціально-культурні, політико-правові, демографічні, технологічні, екологічні) та мікросередовища (постачальники, посередники, клієнти, конкуренти, контактні аудиторії), внутрішнє середовище з урахуванням основних показників моделі Р. Квінна та Р. Кемерона: підприємливість, розвиток персоналу, взаємодія з навколишнім середовищем.

5. Удосконалено сутність поняття “стратегічне управління життєзабезпечення діяльності підприємства” як процес перспективного планування за певними правилами й використанням інноваційних прийомів, який спрямований на досягнення цілей діяльності та ефективне використання ресурсно-потенційних можливостей поточного рівня життєзабезпечення з подальшим збереженням зростання на інноваційній основі, враховуючи конкурентні переваги, вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, інтереси та потреби споживачів. У процесі формування категорії стратегічне управління життєзабезпечення діяльності підприємства за основу були взяті змістовні конкурентні стратегії П. Портера та Ф. Котлера, які в процесі управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства у повному обсязі дозволяють розкрити їх стратегічний потенціал та можливості на конкретному рівні життєзабезпечення підприємства.

6. Доведено, що на промислових підприємствах існує потреба в удосконаленні інноваційної моделі управління життєзабезпечення діяльності, яка складається з наступних елементів: інноваційний потенціал, інноваційність та інноваційна активність. Удосконалена інноваційна модель управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств враховує наступні елементи: інноваційну активність, інноваційні ефекти, інноваційний потенціал, стратегії за видами інновацій (продуктові, процесні, ринкові,

організаційні), види ефектів та стратегічні вектори, які створюють основу для забезпечення позитивного інноваційного клімату, що дозволяє логічно впливати на прийняття стратегічних рішень, підвищення рівня життєзабезпечення діяльності підприємства та його конкурентоспроможності.

7. Результати аналізу оцінки життєзабезпечення діяльності підприємств харчової промисловості Запорізького регіону у період з 2018-2020 рр. дає розуміння, що спостерігаються тенденції до його підвищення. Так, основні фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ “Племзавод “Степной” – покращуються і майже всі є вищими за нормативне значення. Зокрема, коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився на 0,12. Це демонструє, що для фінансування діяльності підприємства задіяний власний і залучений капітал. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами збільшився на 0,11, коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами – на 0,22, а також покращився коефіцієнт операційного прибутку на 4,1%, що вказує на ефективний контроль за собівартістю продукції та на те, що виручка зростає швидше, ніж операційні витрати. ПрАТ “Пологівський ОЕЗ” також демонструє позитивні тенденції підвищення власної діяльності (всі показники відповідають нормативному значення). ТОВ “Урожай” у 2020 р. є знизив результати діяльності (прибуток скоротився на 40%). ПрАТ “Запорізька кондитерська фабрика” має обсяг збитку у 2020 р. – 84 тис.грн, що підтверджує низький/критичний рівень життєзабезпечення підприємства. Провівши аналіз показників фінансової забезпеченості (неплатоспроможності) підприємств харчової промисловості Запорізького регіону (за моделлю Е. Альтмана, О. Терещенка, Спрінгейта) визначено, що розраховані показники не дають достатньої інформації щодо рівня та можливих загроз життєзабезпеченню діяльності підприємства, що спричиняє необхідність розробки комплексної оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства для подальшого прийняття ефективних рішень.

8. Дослідивши сутність поняття життєзабезпечення діяльності підприємства, його складові, а також фактори виробництва, розроблено методологічний підхід до комплексної оцінки їх діяльності, який враховує якісні та кількісні характеристики, підприємливість з визначенням “обличчя бренду” та на основі матриці системи показників неплатоспроможності на різних рівнях життєзабезпечення діяльності підприємства, що дозволяє формувати стратегії управління діяльністю підприємства на перспективу. За результатами впровадження методологічного підходу підприємство матиме можливість використовувати сформовані пропозиції до покращення рівня кожного фактору виробництва, передбачати та нейтралізовувати погіршення та зниження ефективності діяльності.

9. Встановлено, що розрахунок показників комплексної оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства передбачає і оцінку фактору виробництва “підприємливість”, який запропоновано визначати, як унікальні риси особистості керівника підприємства, що допомагають досягати запланованих та конкретних цілей у всіх сферах діяльності підприємства

(економічна, трудова, інформаційна, ресурсна та соціальна) за рахунок його бажання отримати результати на основі власної ініціативи, діловитості, винахідливості, самостійності, готовності до ризику, креативності та інноваційності. Окрім того, підприємливість, як фактор виробництва враховує характеристику “обличчя бренду” – показник який є якісною характеристикою керівника підприємства, що асоціюється у споживачів продуктів харчування з товаром або послугою. “Обличчя бренду” розраховується на основі суми показників компетенцій (особистісних та фахових). Особистісні компетенції враховують аналітичне мислення; володіння мистецтвом швидкого аналізу отриманої інформації; здатність забезпечувати фінансову результативність; вміння розподіляти робочий час; комунікабельність; постійний прояв ініціативності та фахові компетенції – володіння мистецтвом швидкого аналізу отриманої інформації; здатність забезпечувати фінансову результативність; вміння розподіляти час; комунікабельність; постійний прояв ініціативності. Удосконалений підхід дозволяє з’ясувати рівень впливу особистості керівника на формування життєзабезпечення діяльності підприємства.

10. Запропоновано підхід до моделювання змін внутрішнього середовища з метою врахування особливостей попиту на продукцію, що дозволяє визначити оптимальний інтервал багатоміністерного замовлення. Цей підхід ґрунтується на методі збурень, який дає можливість розв’язувати задачі з обмежено змінними вхідними параметрами системи. Застосування такого підходу дозволяє вдосконалити вже відомі методики визначення оптимального інтервалу та обсягів замовлення за умов незначних змін вхідних параметрів. Отримана асимптотична модель є зручною для використання менеджментом підприємства. Запропоновано асимптотичне розв’язання для ситуації, яка враховує особливості попиту на хлібобулочні вироби та поступової зміни витрат на виконання замовлення, що дозволяє визначати оптимальний період між замовленнями для багатоміністерної поставки та знизити логістичні витрати підприємства з подальшим забезпеченням зростання її конкурентоспроможності на ринку. Апробація методичного підходу управління запасами здійснювалась на прикладі даних підприємств, що діють на регіональному ринку хліба та хлібобулочних виробів. Результати свідчать про те, що підвищення витрат на замовлення продукції та зміна попиту призводить до коливання термінів оптимального замовлення. Розроблена багатоміністерна модель управління запасами дозволить менеджменту підприємства оптимізувати бізнес-процеси, а також підвищити рівень життєзабезпечення діяльності підприємств харчової промисловості, моделюючи зміни, зумовлені зростанням витрат на зберігання продукції та зміною попиту на неї.

11. На основі проведеного аналізу розроблено методологічний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства за рахунок класифікації товарів з урахуванням трудомісткості виробництва та рівня рентабельності товарів, що дозволить менеджменту промислових підприємств більш ефективно управляти асортиментом продукції та класифікувати її на групи: товари-стимулятори (S – stimulant), що позитивно впливають на рівень

життєзабезпечення діяльності підприємства та товари – дестимулятори (D – destimulant) та ті, що можна віднести до проміжної групи – це товари-інерти (I – inertia). Проведення аналізу та занесення до певних груп товарів створює SID – аналіз, реалізація якого дає можливість детально характеризувати подальші стратегічні вектори управління для підприємств харчової промисловості. Розроблений методологічний підхід апробований на підприємствах харчової промисловості Запорізького регіону.

12. Сформовано методичний підхід до визначення прийнятного варіанту ритейлу з потенційних представників. Оцінка передбачає використання методу ієрархій, за яким підприємства харчової промисловості дають оцінку характеристики ритейлера. Запропоновано характеристики прийнятного варіанту ритейлу, такі як: умови ритейла, географічне розташування, імідж ритейлера, автоматизація обліку, умови зберігання, інформаційна забезпеченість, розмір магазину. Методичний підхід має за мету підвищити рівень лояльності клієнта до власного продукту виробництва, збільшення фінансового результату діяльності за рахунок збільшення обсягів продажу при мінімальних витрат на збуті та його стимулюванні.

13. Сформовано систему заходів формування раціональної системи стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства, яка враховує основний складовий елемент системи управління підприємством – інноваційний потенціал, який позитивно впливає на ефективне використання факторів виробництва. Використання запропонованої системи заходів стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства надасть можливість ефективно розвиватися та створювати умови щодо високого рівня життєзабезпечення діяльності підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1.1. Монографії:

1. Маркова С. В. Управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств та стратегічні вектори їх розвитку: монографія. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2021. 410 с. (16,42 друк. арк.).

2. Markova S., Bikulov D, Chkan A., Makazan E., Suhareva K. Asymptotic approach to inventory management under changing environment. *Sustainable geospatial development of natural and economic systems in Ukraine: collective monograph* / ред. Л. А. Горошкова, Є. В. Хлобистов. Poland: Bilostok, 2020. P. 160–173 (8,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,50 друк. арк., виконано економічний аналіз щодо асимптотичної складової в управлінні запасами).

3. Маркова С. В. Практика управління конкурентоспроможністю підприємства як механізм забезпечення ефективного розвитку в нестабільних умовах. *Стратегічні напрямки забезпечення сталого розвитку економіки:*

монографія / ред. О. Г. Череп. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014. С. 186–193 (0,30 друк. арк.).

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України:

4. *Маркова С. В., Головань О. О., Коваленко В. С. Маркетингові інструменти інноваційного розвитку вітчизняного промислового підприємства у сучасних умовах. *Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал*. 2021. Вип. 51. С. 188–194. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/51_2021_ukr/31.pdf (дата звернення: 25.01.2021) (0,28 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., визначені основні інструменти інноваційного розвитку) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

5. *Маркова С. В. Стратегічні напрями розвитку інституціонально-інституційного управління життєзабезпечення підприємств промисловості. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 1. С. 337–343. (0,64 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), WorldCat (США), Google Scholar (США), ResearchBible (Японія), Open Academic Journals Index (США), CiteFactor (США), InfoBase (США)**)).

6. *Markova S., Holovan O., Oliynyk O. Application of modern methods of service quality assessment for diagnostics of higher education institution corporate culture. *Management and entrepreneurship: trends of development*. 2021. Vol. 1, No 15. P. 65–79. URL: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2021-1/15-04> (Last accessed: 20.03.2021) (0,28 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., практичне застосування методики оцінки якості обслуговування SERVQUAL) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), DOAJ (Directory of Open Access Journals), European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences (ERIH PLUS) (Норвегія), Google Scholar (США), WorldCat (США), Crossref (США), ResearchBible (Японія)**)).

7. *Маркова С. В. Забезпеченість підприємства основними факторами виробництва в умовах формування інноваційної стратегії адаптації. *Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки*. 2020. № 4. Т. 3 (284). С. 100–106 (0,78 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

8. *Маркова С. В. Інноваційна складова життєзабезпечення діяльності промислових підприємств в умовах сучасних трансформацій. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 6 (80). С. 155–161 (0,65 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США), Crossref (США), CiteFactor (США), OAJSE (Індія), Eurasian Scientific Journal Index (Казахстан)**)).

* Видання одночасно належить до міжнародних наукометричних баз.

9. *Маркова С. В., Чкан А. С., Коваленко В. С. Особливості формування компетенцій персоналу у сфері малого бізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1 (24). С. 106–115. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/24_2020/17.pdf (дата звернення: 26.02.2020) (0,31 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., сформована модель компетенція персоналу) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

10. *Маркова С. В. Стратегічні вектори управління життєзабезпечення діяльності підприємства в умовах мінливого середовища. *Економічний аналіз: збірник наукових праць*. 2020. № 4. Т. 30. С. 276–283 (0,61 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Open Ukrainian Citation Index, WorldCat (США), Google Scholar (США), Windows Live Academic, ResearchBible (Японія), Open Academic Journals Index (США), CiteFactor (США), Scientific Indexing Services (SIS) (США)**)).

11. *Маркова С. В. Таксономічний аналіз управління життєзабезпечення підприємств харчової промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: науковий журнал. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 31. С. 179–183 (0,56 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)**)).

12. *Маркова С. В. Економічні аспекти управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: науковий журнал. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 34. С. 219–223 (0,61 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

13. *Маркова С. В., Олійник О. М., Коваленко В. С. Розвиток та оцінка персоналу як системоутворюючий елемент поліпшення результатів діяльності підприємства в нестабільних умовах. *Приазовський економічний вісник: Електронний науковий журнал*. 2019. № 1 (12). С. 82–89. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/1_12_uk/16.pdf (дата звернення: 27.02.2019) (0,26 друк. арк., особистий внесок автора: 0,13 друк. арк., розраховано основні показники управління персоналом на промисловому підприємстві) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

14. *Маркова С. В. Управлінський аналіз оптимізації бізнес-процесів життєзабезпечення діяльності підприємств у сучасних умовах комерційного підприємництва. *Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки*. 2019. № 4. Т. 3 (272). С. 169–174 (0,56 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

15. *Маркова С. В. Сучасні підходи до оцінки економічної діяльності підприємств промисловості на ринку ритейлу. *Вісник Хмельницького*

* Видання одночасно належить до міжнародних наукометричних баз.

національного університету: науковий журнал. Економічні науки. 2019. № 6. Т. 2 (276). С. 344–346 (0,28 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

16. *Маркова С. В., Романець І. В., Головань О. О. Актуальні проблеми формування командобудування як фактор ефективного управління бізнесом. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 3 (14). С. 303–307. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/14_2018/54.pdf (дата звернення: 22.05.2018) (0,35 друк. арк., особистий внесок автора: 0,17 друк. арк., проведено анкетне опитування та здійснено його аналіз) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

17. *Маркова С. В., Панченко В. С., Олійник М. О. Варіанти розвитку ефективного використання основних засобів у сучасному бізнес-середовищі. *Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал*. 2018. Вип. 18. С. 178–183. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/31.pdf (дата звернення: 30.04.2018) (0,28 друк. арк., особистий внесок автора: 0,09 друк. арк., виконано загальний огляд досліджуваної проблеми) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)**)).

18. *Маркова С. В., Головань О. О., Олійник О. М., Олійник М. О. Реалізація стратегії глокалізації на вітчизняному ринку харчових продуктів. *Наукові праці національного університету харчових технологій*. 2018. Т. 24. № 2. С. 60–67 (0,58 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., проведено діагностику сучасного стану реалізації стратегії підприємства харчової промисловості) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), EBSCOhost (США), Google Scholar (США)**)).

19. *Маркова С. В. Стратегічний контролінг оптимізації асортименту продукції в умовах життєзабезпечення діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки*. 2018. № 6. Т. 3 (264). С. 157–159 (0,34 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**)).

20. Маркова С. В., Чкан А. С., Шкрюбка С. К. Формування системи мотиваційних чинників в управлінні персоналом на промисловому підприємстві. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3 (08). С. 172–178. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/32.pdf (дата звернення: 30.05.2017) (0,35 друк. арк., особистий внесок автора: 0,17 друк. арк., проведено анкетне опитування та здійснено його аналіз щодо мотиваційних чинників в управлінні персоналом на промисловому підприємстві).

21. *Маркова С. В., Рибінцев В. О., Головань О. О. Вплив інструментів прямого маркетингу на лояльність клієнтів продуктової мережі супермаркетів.

* Видання одночасно належить до міжнародних наукометричних баз.

Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2016. Т. 22. № 4. С. 101–109 (0,25 друк. арк., особистий внесок автора: 0,09 друк. арк., здійснено економічний аналіз експериментальних даних, формування висновків) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), EBSCOhost (США), CABI Full Text, Universal Impact Factor, Google Scholar (США)**)).

22. Маркова С. В., Головань О. О., Олійник О. М., Корнієнко А. І. Адаптація механізму оцінки лояльності клієнтів у контексті забезпечення ринкових позицій підприємства. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2016. Т. 22. № 5. С. 76–84 (0,43 друк. арк., особистий внесок автора: 0,15 друк. арк., визначені основні елементи категорії лояльності) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), EBSCOhost (США), CABI Full Text, Universal Impact Factor, Google Scholar (США)**)).

23. Маркова С. В., Головань О. О., Пилипчук Д. В., Управління фінансовим результатом як інформаційне джерело якісних управлінських рішень. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 19. Ч. 1. С. 62–65 (0,28 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., розрахунок аналізу фінансових результатів діяльності підприємства).

24. Маркова С. В., Маказан Є. В., Закерничний П. І. Концепція управління людським капіталом в сучасних умовах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 11. Ч. 3. С. 84–87 (0,49 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., зазначені основні складові якісно-кількісного складу персоналу підприємства на мікрорівні).

25. Маркова С. В., Жиденко В. В., Олійник О. М. Формування потенціалу конкурентоспроможності підприємства - виробника продукції промислового призначення на внутрішньому та зовнішніх ринках. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 1 (25). С. 190–196 (0,28 друк. арк., особистий внесок автора: 0,09 друк. арк., розрахований показник якості продукції підприємства).

26. Маркова С. В., Головань О. О., Краснобаєва А. С. Адаптація системи бізнес-адміністрування закупівельної логістики закладів ресторанного господарства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 2 (26). С. 61–66 (0,17 друк. арк., особистий внесок автора: 0,09 друк. арк., розрахований граничний рівень запасу за допомогою страхового коефіцієнта).

1.3. Публікації у наукових виданнях, що індексуються у міжнародній наукометричній базі Scopus та публікації у наукових періодичних виданнях інших держав:

27. Маркова С. В. Жизнеобеспечение предприятия: основные понятия, элементы и факторы влияния. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos*:

* Видання одночасно належить до міжнародних наукометричних баз.

mokslinių straipsnių rinkinys (Theory and practice: problems and prospects: scientific articles). Kaunas, 2021. С. 201–206 (0,42 друк. арк.).

28. Маркова С. В. Вектори управління життєзабезпечення підприємств харчової промисловості. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. Lublin, 2020. № 4 (32). Vol. 3. Р. 125–130 (0,72 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), WorldCat (США), ResearchBib (Японія), Central and Eastern European Online Library**).

29. Markova S., Horoshkova L., Khlobystov I., Volkov V., Holovan O., Golub A., Oliynyk O. Asymptotic methods in optimization of multi-item inventory management model. *CEUR Workshop Proceedings*. 2020. Vol. 2713. Р. 393–414 URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20433/Asymptotic_methods_in_optimization_of_multi-item_inventory_management_model.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 25.02.2021) (0,43 друк. арк., особистий внесок автора: 0,07 друк. арк., розраховано суми витрат на виконання замовлення, формування висновків) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Scopus, Crossref (США), EBSCO (США), Index Copernicus (Польща), Ulrich's Periodicals Directory (США), Bielefeld Academic Search Engine (BASE) (Німеччина), WorldCat (США), Electronic Journals Library (EZB) (Німеччина), Directory of Open Access Journals (DOAJ), ResearchBible (Японія), Polska Bibliografia Naukowa (Польща)**).

30. **Markova S., Bikulov D., Holovan O., Oliynyk O., Shupchynska K., Chkan A., Makazan E., Sukhareva K., Kryvenko O. Optimization of inventory management models with variable input parameters by perturbation methods. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2020. Vol. 3, No. 3 (105). Р. 6–15 (0,43 друк. арк., особистий внесок автора: 0,07 друк. арк., розрахунок суми витрат на виконання замовлення, формування висновків) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Scopus, Crossref (США), Index Copernicus (Польща), Applied Science & Technology Source (США), Chemical Abstracts Plus (CAplus), Computers & Applied Sciences Complete, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Google Scholar (США), Directory of Open Access scholarly Resources (ROAD), OpenAIRE (Open Access Infrastructure for Research in Europe), Polska Bibliografia Naukowa (PBN) (Польща), WorldCat (США), Bielefeld Academic Search Engine (BASE) (Німеччина), China National Knowledge Infrastructure (CNKI) (Китай), Scilit, WorldWideScience.org, Zeitschriftendatenbank (ZDB) (Німеччина), ResearchBib (Японія), JournalTOCs (США), Dimensions, Scientific Indexing Services (SIS) (США), The General Impact Factor (GIF) (Індія), Genamics JournalSeek, SHERPA RoMEO, Ulrich's Periodicals Directory, CORE (COncnecting REpositories), Neliti, Researchgate (Німеччина), ERIH PLUS, Lens, Korea Open Access Platform for Researchers (KOAR), Microsoft Academic, Paperity, Root Society, Wizdom.ai, KindCongress (Іран), Sobiad, HEC Journal Recognition System (HJRC) (Пакистан)**).

** Видання, які одночасно належать до наукових фахових видань України.

31. Markova S., Horoshkova L., Khlobystov I., Volkov V., Holovan O. Asymptotic Methods in Optimization of Inventory Business Processes. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2019. № 99. P. 58–62 (0,40 друк. арк., особистий внесок автора: 0,08 друк. арк., розраховано втрати на виконання замовлення, формування висновків) (**Міжнародна представленість та індексація журналу:** Crossref (США), EBSCO (США), Index Copernicus (Польща), Ulrich's Periodicals Directory (США), Bielefeld Academic Search Engine (BASE) (Німеччина), WorldCat (США), Electronic Journals Library (EZB) (Німеччина), Directory of Open Access Journals (DOAJ), ResearchBible (Японія), Polska Bibliografia Naukowa (Польща)).

32. **Маркова С. В., Чкан А. С., Олійник О. М. Управлінські підходи до формування системи менеджменту якості підприємства засобами розвитку персоналу та самоменеджменту. *Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал*. 2014. № 7 (157). С. 194–201 (0,53 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., зазначені основні елементи процесу розвитку персоналу, формування висновків) (**Міжнародна представленість та індексація журналу:** Scopus, Index Copernicus (Польща), EBSCOhost (США), Ulrich's Periodicals Directory (США), EconLit (США), Cabell's Directories (США), ABI/Inform by ProQuest (США)).

2. Статті у інших виданнях України та опубліковані праці апробаційного характеру

33. Маркова С. В., Величко Ю. В. Експортний потенціал промислових підприємств в умовах нестабільності зовнішнього середовища бізнесу. *Економіка, бізнес-адміністрування та державне управління: збірник наукових праць*. 2015. № 2 [8]. С. 3–6 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., проаналізовано економічні аспекти функціонування промислового підприємства, формування висновків).

34. Маркова С. В., Сиротюк Н. О., Затуливітер А. В. Мотиваційний аспект управління персоналом в сучасних турбулентних умовах ринку. *Економіка, бізнес-адміністрування та державне управління: збірник наукових праць*. 2014. № 2 [6]. С. 13–16 (0,36 друк. арк., особистий внесок автора: 0,08 друк. арк., проаналізовано динаміка продуктивності та рівень заробітної плати, встановлений їх зв'язок).

35. Маркова С. В. Основні принципи управління персоналом на підприємствах малого бізнесу. *Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 12–13 лют. 2020 р.)*. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. Ч. 2. С. 216–219 (0,20 друк. арк.).

36. Маркова С. В., Романець І. В. Корпоративна соціальна відповідальність: основні напрямки, тенденції розвитку вітчизняного промислового підприємства. *Традиції та новації у розвитку сучасної*

** Видання, які одночасно належать до наукових фахових видань України.

соціологічної науки: дослідження молодих вчених: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених (Київ, 26 лют. 2020 р.). Київ: КНЕУ, 2020. С. 296–299 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., розроблено базові етичні норми і стандарти ведення бізнесу, якими мають щодня керуватися у своїй діяльності співробітники промислового підприємства м. Запоріжжя).

37. Маркова С. В. Аналіз інноваційної стратегічної поведінки підприємства в сучасних умовах скорочення попиту споживачів. *Перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях*: матеріали II наук.-практ. конф. (Полтава, 25–26 верес. 2020 р.). Полтава: Молодий вчений, 2020. С. 44–47 (0,20 друк. арк.).

38. Маркова С. В. Сучасні вимоги до компетенцій працівників закладів освіти, культури та спорту. *Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у системі неперервної освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 10–12 листоп. 2020 р.). Запоріжжя: ЗОІППО, 2020. С. 130–132 (0,21 друк. арк.).

39. Маркова С. В., Коваленко В. С. Маркетингові комунікації, як основа ефективного менеджменту на сучасному підприємстві. *Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті*: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. фахівців, магістрантів, аспірантів та науковців (Одеса, 13–15 листоп. 2020 р.). Одеса: ОДАБА, 2020. Ч. 2. С. 202–207 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., визначена важливість комунікацій, як основи ефективної інформації на підприємстві).

40. Маркова С. В. Синергетичний підхід до обґрунтування стратегічного розвитку життєзабезпечення діяльності підприємства. *Побудова інформаційного суспільства: ресурси і технології*: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 верес. 2019 р.). Київ: УкрІНТЕІ, 2019. С. 50–52 (0,19 друк. арк.).

41. Маркова С. В., Бікулов Д. Т. Особливості взаємозв'язку інновацій та інвестицій в сучасних умовах. *Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 30–31 жовт. 2019 р.). Полтава: ФОП Пусан А. Ф., 2019. С. 19–21 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., проаналізована взаємодія суб'єктів та об'єктів інноваційної та інвестиційної діяльності).

42. Маркова С. В. Дослідження чинників впливу на ефективність управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств. *Проблеми управління економічним потенціалом регіону*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 05 листоп. 2019 р.). Запоріжжя: ЗНУ, 2019. С. 56–58 (0,20 друк. арк.).

43. Маркова С. В., Чкан А. С. Особливості системи управління кар'єрою працівника в сучасних умовах мінливого середовища. *Сталий розвиток України, проблеми та шляхи їх подолання*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 14–15 листоп. 2019 р.). Маріуполь: ПДТУ, 2019. С. 233–235 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., окреслені заходи

щодо удосконалення систем управління кар'єрою працівника та підвищенням його цікавості до роботи).

44. Маркова С. В. Теоретико-прикладні засади оцінки ефективності управління життєзабезпечення діяльності підприємства в умовах кризи виробництва. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України*: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 31 трав. – 1 черв. 2018 р.). Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2018. С. 155–158 (0,20 друк. арк.).

45. Маркова С. В., Романець І. В. Основні елементи системи командування на підприємстві. *Сучасні наукові дослідження на шляху до вдосконалення економічного потенціалу країни*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 22 верес. 2018 р.). Дніпро: НО Перспектива, 2018. С. 58–61 (0,20 друк. арк.).

46. Маркова С. В. Інноваційність, як фактор життєзабезпечення підприємства. *Актуальні питання управління сталим розвитком в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 25–26 жовт. 2018 р.). Кременчук: КрНУ, 2018. С. 36–38 (0,20 друк. арк.).

47. Маркова С. В. Теоретичні основи щодо здійснення прогнозування діяльністю промислових підприємств. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України*: матеріали Одинадцятої Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 22–26 трав. 2017 р.). Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2017. С. 112–115 (0,20 друк. арк.).

48. Маркова С. В. Сучасні методи оцінки інноваційності в управлінні факторами виробництва *Актуальні питання управління сталим розвитком в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 18–19 жовт. 2017 р.). Кременчук: КрНУ, 2017. С. 49–51 (0,20 друк. арк.).

49. Маркова С. В., Веремієнко О. В. Інноваційні аспекти стратегічного розвитку підприємства регіону. *Проблеми управління економічним потенціалом регіонів*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 02 листоп. 2017 р.). Запоріжжя: ЗНУ, 2017. С. 4–6 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., розглянуто основні вектори стратегічного розвитку для підприємств регіону).

3. Навчальний посібник

50. Маркова С. В., Чкан А. С., Головань О. О., Олійник О. М., Бікулов Д. Т. Клієнтоорієнтований менеджмент: навч. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності “Менеджмент” освітньо-професійних програм “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності”, “Менеджмент організацій і адміністрування”. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 90 с. (4,69 друк. арк., особистий внесок автора: 0,90 друк. арк., розроблено розділ 2. “Управління розповсюдженням продукції на ринку”).

АНОТАЦІЯ

Маркова С.В. Стратегічні вектори управління життєзабезпечення діяльності промислових підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України, Запоріжжя, 2021.

Дисертація присвячена обґрунтуванню та розробці теоретичних, методологічних та практичних засад щодо формування стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства.

Запропоновано методологічний підхід до визначення оптимального інтервалу багатомономенклатурного замовлення, який ґрунтується на асимптотичному підході з метою врахування особливостей попиту на продукцію, що дозволяє визначити оптимальний період між замовленнями для багатомономенклатурної поставки та знизити логістичні витрати підприємства харчової промисловості.

Запропоновано методологічний підхід до комплексної оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства з урахуванням факторів виробництва.

Удосконалено методологічний підхід до оцінки життєзабезпечення діяльності підприємства за рахунок їх класифікації з урахуванням трудомісткості та рівня рентабельності з метою формування оптимальної товарної політики підприємства.

Удосконалено сутність поняття життєзабезпечення діяльності підприємства. Побудовано інноваційну модель управління життєзабезпечення діяльності підприємства з урахуванням інноваційної активності та інноваційного потенціалу підприємства для забезпечення оптимальної ефективності інноваційної діяльності та оптимального розподілу інноваційно-інвестиційних ресурсів.

Запропоновано методичний підхід до визначення прийняттого варіанту ритейлу з потенційних представників, який передбачає використання методу ієрархій для оптимального вибору управлінського рішення. Розширено понятійно-категоріальний апарат щодо сутності стратегічного управління життєзабезпечення діяльності підприємства.

Розвинуто складові елементи життєзабезпечення діяльності підприємства, які охоплюють усі види функціонування та фактори виробництва з урахуванням їх забезпеченості. Удосконалено комплексну модель життєзабезпечення діяльності підприємства, яка включає фактори зовнішнього макросередовища та фактори внутрішнього середовища з урахуванням основних показників моделі Р. Квінна та Р. Кемерона.

Розроблено методику оцінки підприємливості, яка враховує риси особистості, що засновані на здатності людини досягати запланованих та конкретних цілей, з використанням методичного підходу до оцінки поняття “обличчя бренду”.

Розширено інтегральну модель принципів управління життєзабезпечення діяльності підприємств, що включає адміністративно-організаційний та

організаційно-соціальний блоки. Запропоновано систему заходів формування раціональної системи стратегічних векторів управління життєзабезпечення діяльності підприємства.

Ключові слова: життєзабезпечення діяльності, вектори управління, підприємство, фактори зовнішнього середовища, стратегічне управління, фактори виробництва, праця, капітал, персонал, земля, інформація, стратегічне управління.

АННОТАЦИЯ

Маркова С.В. Стратегические векторы управления жизнеобеспечения деятельности промышленных предприятий. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Запорожский национальный университет Министерства образования и науки Украины, Запорожье, 2021.

Диссертация посвящена обоснованию и разработке теоретических, методологических и практических основ по формированию стратегических векторов управления жизнеобеспечения деятельности промышленного предприятия.

Предложено методологический подход к определению оптимального интервала многономенклатурного заказа, основанный на асимптотическом подходе с целью учета особенностей спроса на продукцию, позволяет определить оптимальный период между заказами для многономенклатурной поставки и снизить логистические расходы предприятия пищевой промышленности.

Предложено методологический подход к комплексной оценке жизнеобеспечения деятельности предприятия с учетом факторов производства. Усовершенствована методологический подход к оценке жизнеобеспечения деятельности предприятия за счет их классификации с учетом трудоемкости и уровня рентабельности с целью формирования оптимальной товарной политики предприятия.

Усовершенствована сущность понятия жизнеобеспечения деятельности предприятия. Построено инновационную модель управления жизнеобеспечения деятельности предприятия с учетом инновационной активности и инновационного потенциальную предприятия для обеспечения оптимальной эффективности инновационной деятельности и оптимального распределения инновационно-инвестиционных ресурсов.

Предложен методический подход к определению приемлемого варианта ритейла из потенциальных представителей, который предусматривает использование метода иерархий для оптимального выбора управленческого решения. Расширен понятийно-категориальный аппарат по сущности стратегического управления жизнеобеспечения деятельности предприятия.

Развито составляющие элементы жизнеобеспечения деятельности предприятия, охватывающих все виды функционирования и факторы производства с учетом их обеспеченности. Усовершенствована комплексную модель жизнеобеспечения деятельности предприятия, включая факторы

внешней макросреды и факторы внутренней среды с учетом основных показателей модели Р. Квинна и Р. Кэмерона.

Разработана методика оценки предприимчивости, которая учитывает особенности личности, основанные на способности человека достигать запланированных и конкретных целей, с использованием методического подхода к оценке понятия “лицо бренда”.

Расширен интегральную модель принципов управления жизнеобеспечения деятельности предприятий, включая административно-организационный и организационно-социальный блоки. Предложена система мер формирования рациональной системы стратегических векторов управления жизнеобеспечения деятельности предприятия.

Ключевые слова: жизнеобеспечения деятельности, векторы управления, предприятие, факторы внешней среды, стратегическое управление, факторы производства, труд, капитал, персонал, земля, информация, стратегическое управление.

ABSTRACT

Markova S.V. Strategic vectors of industrial enterprises activity sustenance management. – A qualifying scientific work as a manuscript.

A thesis on achieving a scientific degree of Doctor of Economics by specialty 08.00.04 – Economics and Management of the enterprises (by type of economic activity). – Zaporizhzhia National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zaporizhzhia, 2021.

The thesis is devoted to the substantiation and development of theoretical, methodological and practical bases concerning the formation of strategic vectors of an industrial enterprise activity sustenance management.

A methodological approach to determining the optimal interval of a multiproduct order is proposed, which is based on the asymptotic approach of modeling changes in the internal environment to take into account the specifics of the demand for products. This allows to determine the optimal period between the orders for multiproduct supply and reduce the logistics costs of a food industry enterprise. An approach to modeling changes in the internal environment in order to take into account the characteristics of demand for products, which allows to determine the optimal interval of multi-item order. This approach is based on the perturbation method, which makes it possible to solve problems with limited variable input parameters of the system. The application of this approach allows to improve the already known methods of determining the optimal interval and order volumes under conditions of minor changes in input parameters. The obtained asymptotic model is convenient for use by the management of the enterprise. An asymptotic development is proposed for a situation that takes into account the peculiarities of demand for bakery products and the gradual change in the cost of order fulfillment, which allows to determine the optimal period between orders for multi-item delivery and reduce logistics costs of the enterprise.

The methodological approach to a comprehensive assessment of the enterprise activity sustenance is proposed taking into account the factors of production.

The methodological approach to the assessment of the enterprise activity sustenance has been improved by means of the enterprise classification with the consideration of the labour intensity and level of profitability in order to form the optimal product policy of the enterprise.

The essence of the concept of the enterprise activity sustenance has been improved.

An innovative model of the enterprise activity sustenance management has been developed, taking into account the innovation activity and innovational potential of the enterprise to ensure optimal efficiency of innovation and optimal distribution of the innovation and investment resources.

A methodical approach to determining a viable retail option from potential representatives is proposed, which involves using the method of hierarchies for the optimal selection of a management solution.

A conceptual and categorical framework concerning the essence of a strategic management of the industrial enterprise activity sustenance has been expanded.

The constituent elements of the enterprise activity sustenance are developed, which cover all types of operation and factors of production with the consideration of their continuity. A complex model of the enterprise activity sustenance has been improved, which includes the external macroenvironment factors and the internal environment ones with the consideration of the main values of the Robert Quinn and Kim Cameron's model.

The methodology of assessing the entrepreneurship has been developed, which considers the personality traits based on a person's ability to gain planned and specific purposes. The methodical approach to the assessment of the "ambassador" concept has been proposed.

An integrated model of principles of the enterprises activity sustenance management has been expanded, which includes administrative-organizational and organizational-social blocks.

A system of the arrangements for forming the system of strategic vectors of the enterprise activity sustenance management is offered.

Key words: activity sustenance, vectors of management, enterprise, external environment factors, strategic management, factors of production, work, capital, personnel, land, information, strategic management.

МАРКОВА СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

**СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Підписано до друку 12.08.2021. Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 2,0. Умовн. друк. арк. 1,9.
Тираж 120 прим. Зам. № 238.

Макет віддрукований:
Фізична особа-підприємець В. В. Мокшанов
Україна, 69035, м. Запоріжжя, пр. Соборний, 158, оф. 257.
тел.: (073) 362-8-007, bookpro.in.ua@gmail.com

Дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі підприємств
та організацій України 2 103 000 0000 081508 від 02.12.2014 р.